

چالش‌های صنعت گاز در کشورهای حوزه خلیج فارس

افشین جوان

کارشناس ارشد شرکت ملی صادرات گاز ایران

مقدمه

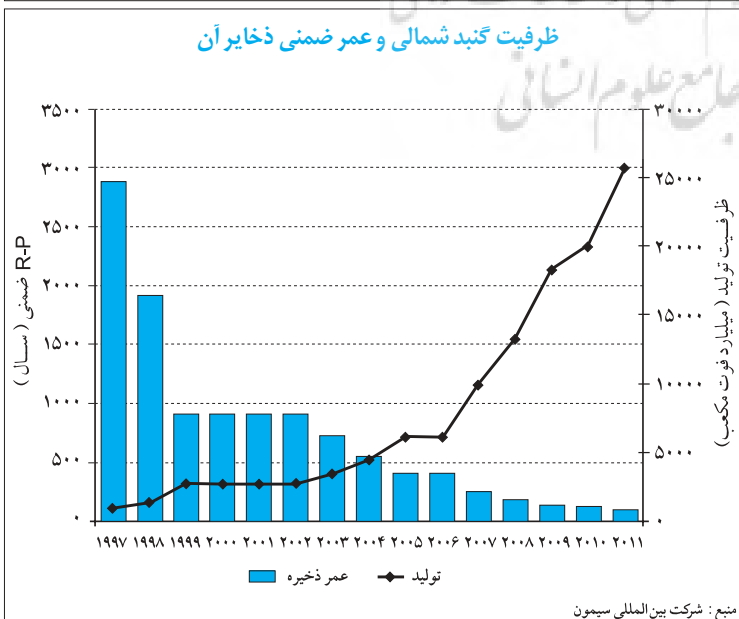
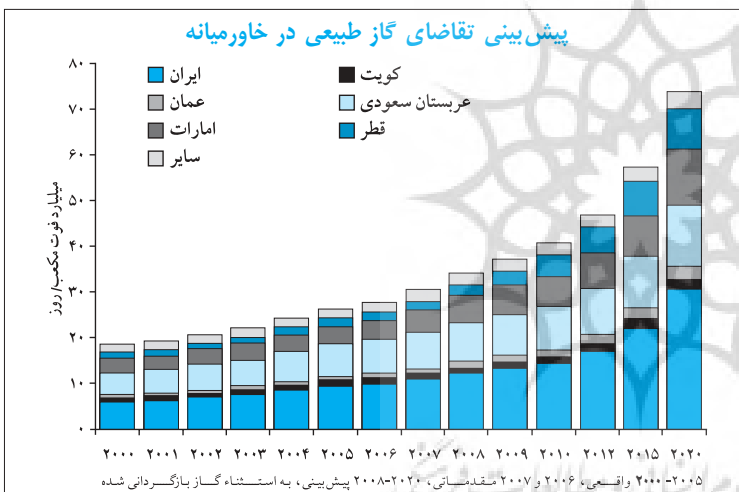
در ماه‌های منتهی به سال ۲۰۰۹ میلادی، شاهد آغاز پروژه‌های چندین میلیارد دلاری در صنعت گاز کشورهای حوزه خلیج فارس بودیم، خبرها حاکی از روند طبیعی بازار و تحولات بود اما مسأله‌ای که از چشم‌ها پنهان مانده و از اهمیت بسزایی برخوردار است، مسأله رقابت کشورهای این منطقه برای نشان دادن ذخائر بیشتر گاز طبیعی است. این رقابت به این دلیل است که حجم ذخائر می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاری خارجی تأثیرگذار باشد. این رقابت از سال‌ها پیش با توسعه مخزن گازی گنبد شمالی قطر آغاز شده و با بهره‌برداری از مخزن هنگام در حال ادامه یافتن است.

کشور ما با داشتن بزرگ‌ترین ذخائر گازی جهان دارای مخازن مشترک مهمی با کشورهای حوزه خلیج فارس است و غفلت ما باعث کاهش سهم ما از مخازن مشترک در طول زمان خواهد شد و این مسأله اولویت و جدیت در برداشت از مخازن مشترک را به ما دیکته می‌کند و هشدار واقعی است که در آینده‌ای نزدیک به صورت هزینه فرصت از دست رفته در اقتصاد ما متجلی خواهد شد.

در سال ۲۰۰۸ هزینه‌های سرمایه‌گذاری پروژه‌های نفتی و گازی نسبتاً بالا بود ولی با آغاز سال ۲۰۰۹ روند نزولی در هزینه این پروژه‌ها ظاهر گردید و امکان جذب سرمایه‌گذاری بیشتر در منطقه را فراهم آورد. نگاهی به قوانین جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای منطقه حکایت از رقابت آن‌ها برای توسعه صنعت گازشان دارد.

امارات ابوظبی، در ژوئن سال ۲۰۰۹، مناقصه ۱۰ میلیارد دلاری میدان شاه گاز را برگزار نمود و پس

از اعلام نتایج مناقصه در ماه جولای مشخص شد که هزینه‌های برآورد شده بیش از ۱۰ میلیارد دلار است. عربستان سعودی نیز برای تأمین تقاضای روبه‌افزایش گاز خود، برای دو طرح توسعه چندین میلیارد دلاری مخازن گازی عربی و شیبان برنامه‌ریزی کرده است و این در حالی است که قطر نیز مجدداً فعالیت‌های چشمگیری را برای توسعه میدان گازی بارزان آغاز کرده است. در همین حال اکثر شرکت‌های ملی انرژی در منطقه، از این فرایند کم‌ریسک برای برنامه‌ریزی و آغاز بکار تأسیسات گازی

متوسط قیمت داخلی گاز در کشورهای حوزه خلیج فارس

کشورها	دلار آمریکا / میلیون بی. تی. یو
ایران	۰/۴۵
قطر (بخش صنعتی)	۰/۵۰
عربستان سعودی	۰/۷۵
کویت	۰/۸۰
عمان*	۰/۸۵
امارات متحده عربی**	۱-۱/۵
بحرین	۰/۷۵-۱/۰

* توافق قیمت برای پروژه‌های صنایع اصلی در مناطق سوهر و سلاله است. اما قیمت گاز برای مصرف کنندگان جدید از نیمه سال ۲۰۰۸ حداقل ۲ دلار / میلیون بی. تی. یو خواهد بود.

** قیمت جدید گاز برای راس الخیمه در حدود ۴/۷۵-۵/۰۰ دلار / میلیون بی. تی. یو تخمین زده می‌شود.

لیست پروژه‌های گاز طبیعی در منطقه

نام پروژه	تاریخ شروع	شماره خط تولید	میزان گاز خوراک (میلیون فوت مکعب در روز)	میزان مایعات (میلیون فوت مکعب در روز)
الخلیج	۲۰۰۵	مقدماتی	۶۰۰	۳۰۰
الخلیج	۱۰۵۰	۵۷۰
دولفین	۲۰۰۷	مقدماتی	۲۰۰۰	۶۷۰
دولفین	۱۰۰۰	۳۸۰

لیست پروژه‌های GTL

نام پروژه	تاریخ شروع	میزان گاز خوراک (میلیون فوت مکعب در روز)	میزان مایعات (میلیون فوت مکعب در روز)
Oryx	۲۰۰۶	۳۳۰
Pearl	۲۰۰۹	۱۶۰۰	۶۰۰
XOM	۲۰۱۱	۱۴۰۰	۹۹۰

دوره زمانی تا سال ۲۰۱۳ نهائی کنند.

قطر تا سال ۲۰۱۱، برنامه‌هایی را برای ایجاد ۷ خط تولید LNG جدید، با ظرفیت تولید جمعاً ۵۷۵ میلیون تن (۶/۹ میلیارد فوت مکعب

خشنودند و این مسأله باعث چالش میان آن‌ها و شرکت‌های بین‌المللی نفتی شده است و موجب شده که شرکت‌های نفتی بین‌المللی پیشنهاد اکتشاف و استخراج در مناطق پرریسک و عمیق را مطرح کنند که در آن‌ها کاری از دست شرکت‌های ملی برنمی‌آید.

تقاضای فزاینده گاز در منطقه و چالش‌های موجود

مشکل فعلی خاورمیانه، وجود مخازن گازی دست نخورده‌ای است که با افزایش تقاضا باید به بهره‌برداری برسد. پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۱۰، رشد تقاضای گاز در کشورهای حاشیه خلیج فارس به حدود ۶/۶ درصد برسد و این نرخ رشد با پیش‌بینی ۳ درصدی رشد مصرف نفت خام در این منطقه قابل تعمق است.

بررسی اجمالی ساختار اقتصادی این کشورها مبین آن است که با توجه به جمعیت اندک و تراکم جمعیت پائین این کشورها، قطعاً برعکس کشورها، رشد تقاضای گاز طبیعی ایشان مربوط به بخش خانگی نیست و از توسعه صنعتی این کشورها با تکیه بر گاز حکایت دارد و احتمالاً افزایش نیز خواهد یافت.

بحران اقتصادی جهانی طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۹ را کارشناسان عامل مهم تأخیر پروژه‌های گازی در این کشورها می‌دانند که خود باعث کاهش روند توسعه صنعتی نیز شده است. عراق از جمله کشورهایی است که به نظر می‌رسد دارای منابع گازی فراوانی باشد و بحران چندین ساله این کشور موجب عدم بهره‌برداری از مخازن این کشور شده است. البته نباید از نظر دور داشت که وضعیت پرتنش کنونی این کشور که ناشی از حضور نیروهای آمریکایی است، باعث توقف بسیاری از مناقصه‌ها در این کشور شده است. مثلاً مناقصه مخزن گازی توسعه نیافته منصوریه که در استان پرتنش دیاله واقع است، موفق نبوده است و یا مناقصه مخزن گازی عکاس فقط توانسته یک شرکت کننده داشته باشد.

قیمت گاز طبیعی، یکی از چالش‌های مهم در خاورمیانه است که به صورت یک پارادوکس برای اغلب کشورهای این منطقه به چشم می‌خورد. از یک طرف قیمت‌های پائین گاز در بازار داخل و از سوی دیگر چالش واردات گاز گران برای کشورهای نظیر بحرین، کویت و امارات که فاقد منابع گاز هستند وجود دارد. اما قطری‌ها در این میان موفق‌تر از همه عمل کرده‌اند و با تدوین برنامه کلان و بلندمدت، شریان صادرات گاز طبیعی را چه در منطقه و چه در سطح بین‌المللی در دست گرفته‌اند و توانسته‌اند قراردادهای مهمی را بالاخص بر روی مخزن گنبد شمالی، برای

لیست پروژه‌های LNG گنبد شمالی

نام پروژه	تاریخ شروع	شماره خط تولید	میزان تولید الانجی		میزان گاز خوراک (میلیون فوت مکعب در روز)	میزان مایعات (میلیون فوت مکعب در روز)
			MMCFD	MMTPA		
قطر - گاز	۱۹۹۷	۱	۲۶۷	۲	۳۱۰	۱۱۸
قطر - گاز	۱۹۹۷	۲	۲۶۷	۱	۳۱۰	۱۱۸
قطر - گاز	۱۹۹۸	۳	۲۶۷	۲	۳۱۰	۱۱۸
قطر - گاز	۲۰۰۳	D1	۱۴۷	۱/۱	۱۷۱	۶۵
قطر - گاز	۲۰۰۳	D2	۱۴۷	۱/۱	۱۷۱	۶۵
قطر - گاز	۲۰۰۳	D3	۱۴۷	۱/۱	۱۷۱	۶۵
قطر - گاز II	۲۰۰۸	۴	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰
قطر - گاز II	۲۰۰۹	۵	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰
قطر - گاز II	۲۰۰۹	۶	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰
قطر - گاز IV	۲۰۱۱	۷	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰
رأس گاز	۱۹۹۹	۱	۴۴۰	۳/۳	۵۱۲	۱۹۴
رأس گاز	۱۹۹۹	۲	۴۴۰	۳/۳	۵۱۲	۱۹۴
رأس گاز	۲۰۰۴	۳	۶۴۰	۴/۸	۷۴۴	۲۸۳
رأس گاز	۲۰۰۵	۴	۶۴۰	۴/۸	۷۴۴	۲۸۳
رأس گاز	۲۰۰۷	۵	۶۲۷	۴/۷	۷۲۹	۲۷۷
رأس گاز	۲۰۰۸	۶	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰
رأس گاز	۲۰۱۰	۷	۱۰۴۰	۷/۸	۱۲۰۹	۴۶۰

می‌تواند باعث تحمیل هزینه فرصت از دست رفته به ما شود. در جدول زیر فهرست میادین مشترک گازی کشور ملاحظه می‌شود، با توجه به فعالیت‌های چشمگیر کشورهای منطقه توجه به این مخازن باید در بالاترین درجه اولویت سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری قرار گیرد. مهاجرت گاز بر اساس قانون داری امری قطعی است و باید جدی گرفته شود. ■

در روز رادر دست دارد که در این صورت کل ظرفیت تولید LNG این کشور به ۷۷ میلیون تن در سال خواهد رسید. تولیدات میعانات گازی که همزمان با تولید گاز صورت می‌گیرد نیز نزدیک به ۷۵۶،۰۰۰ بشکه معادل نفت در روز برآورد شده است. لیست عظیم پروژه‌های قطر از گنبد شمالی یا همان پارس جنوبی نشانگر برنامه‌ریزی وسیع این کشور است که

میادین مشترک گازی ایران

منطقه	نام میدان	کشور مشترک	گاز درجا	وضعیت میدان
دریایی	پارس جنوبی	قطر	۱۳۱۳۰	در حال تولید
	سلمان (سازند گازی خوف)	ابوظبی	۱۸۳/۵	در حال انجام عملیات اجرایی
	مبارک (سازند گازی یاما)	شارجه	۱۴/۶	در حال تولید
	هنگام	عمان	۲۲/۴	در حال مطالعات توصیفی
خشکی	بی فارسی	عربستان	۲۴۹/۲	توسعه نیافته
	گنبدلی	ترکمنستان	۱۳/۲۵	در حال تولید

منبع: نفت و توسعه، گزارش مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی واحد: میلیارد متر مکعب